

ՀՀ ԳԱԱ ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՐ

2013 թ. ապրիլի 22-ին և 23-ին տեղի ունեցավ ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի տարեկան ընդհանուր ժողովը:

Ժողովը մեկնարկեց ապրիլի 22-ին ակադեմիայի գիտական բաժանմունքներում, ուր ժողովականների ակտիվ մասնակցությամբ տեղի ունեցան շահագրգիռ քննարկումներ, արվեցին օգտակար առաջարկություններ, լսվեցին նաև հետաքրքիր ու բովանդակալից գիտական զեկուցումներ:

Ապրիլի 23-ին ակադեմիայի նիստերի դահլիճում կայացավ ԳԱԱ տարեկան ընդհանուր ժողովը, որին մասնակցում էին ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանը, Արարատյան թեմի առաջնորդ Նավասարդ արքեպիսկոպոս Կճոյանը, նախարարներ, Ազգային ժողովի պատգամավորներ, բուհերի ռեկտորներ, այլ գերատեսչությունների ղեկավարներ, ԳԱԱ արտասահմանյան անդամներ:

Բացելով ժողովը՝ ՀՀ ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Ռադիկ Մարտիրոսյանը խնդրեց մեկ րոպե լռությամբ հարգել հաշվետու ժամանակաշրջանում կյանքից հեռացած ԳԱԱ ակադեմիկոսների և ԳԱԱ թղթակից անդամների հիշատակը:

Ժողովի մասնակիցների անունից ԳԱԱ նախագահը շնորհավորեց Սերժ Սարգսյանին՝ ՀՀ նախագահ վերընտրվելու կապակցությամբ:

Արքեպիսկոպոս Կճոյանը Տերունական աղոթքով ողջունեց ժողովի մասնակիցներին և նրանց փոխանցեց Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գարեգին Երկրորդի ջերմ ողջույնները, հայրապետական օրհնությունն ու բարեմաղթանքները:

Այնուհետև ՀՀ ԳԱԱ 2012 թ. գիտական գործունեության հիմնական արդյունքների մասին հաշվետու զեկուցումով հանդես եկավ ԳԱԱ նախագահ, ակադեմիկոս Ռադիկ Մարտիրոսյանը: Նա ասաց, որ հաշվետու տարում համակարգի գիտական բոլոր կառույցներում շարունակվել են հիմնարար և կիրառական բնույթի գիտական մշակումները՝ բազային ֆինանսավորմամբ, նպատակային, թեմատիկ ու միջազգային ծրագրերով և պայմանագրերով:

2011 թ. ընդունված ՀՀ ԳԱԱ-ի մասին օրենքը, ԳԱԱ-ի նոր կանոնադրությունը հնարավորություն տվեցին ինստիտուտների գիտաշխատողներին մասնակցելու ակադեմիայի վարչական մասի կազմավորման գործընթացին, զբաղվելու ձեռնարկատիրական լայնածավալ գործունեությամբ, առևտրայնացնելու գիտական արդյունքների կիրառական մասը:

Հաշվետու տարում տեղի են ունեցել համակարգի մի շարք ինստիտուտների տնօրենների ընտրություններ: Ընդհանուր առմամբ ինստիտուտների տնօրեններ են դարձել հմուտ, բանիմաց, հանրահայտ գիտնականներ: Սակայն պետք է արձանագրել՝ տնօրենների պաշտոնում բարձր

որակավորում և կազմակերպական ձիրք ունեցող գիտության նվիրյալների ընտրությունը հեշտ չի ընթացել: Պատճառը, թերևս, վերջին 1-2 տասնամյակում միջին սերնդի գիտնականների թվաքանակի շեշտակի նվազումն է:

2012 թ. երկրորդ անգամ անց է կացվել Վ. Համբարձումյանի անվան միջազգային մրցանակաբաշխությունը: Մրցույթի արդյունքում հաղթող են ճանաչվել միջազգային ճանաչում ունեցող գիտնականներ Յան Էյնաստոն (Էստոնիա) և Բգոր Նովիկովը (Ռուսաստանի Դաշնություն): Դավինեկիրները պարտավորվել են գիտական լայնածավալ գործունեությամբ աջակցել Հայաստանում աստղաֆիզիկայի զարգացմանը:

2012 թ. գիտական ստորաբաժանումներում պահպանվել է հիմնարար հետազոտությունների գիտական բարձր մակարդակը: Այդ են վկայում արտասահմանյան հեղինակավոր գիտական ամսագրերում հրատարակված աշխատանքները՝ 762 գիտական հոդված և 18 մենագրություն, ինչպես նաև 81 միջազգային ծրագրերով կատարված աշխատանքները: Ռ. Մարտիրոսյանն անդրադարձավ ԳԱԱ գիտական ստորաբաժանումներում կատարված հետազոտական աշխատանքներին: Նա, մասնավորապես, նշեց, որ հայագիտության բնագավառում շարունակվել են Հայաստանի նյութական և ոչ նյութական մշակութային ժառանգության, հայոց պատմության ուսումնասիրության աղբյուրագիտական հենքը ձևավորելու և հարստացնելու նպատակով կատարվող ուսումնասիրությունները:

Առաջիկա տարիներին հայագիտության զարգացման հիմնադրույթներն արտացոլված են ՀՀ կառավարության կողմից հաստատված «Հայագիտության զարգացման» հայեցակարգում: Ըստ այդ հայեցակարգի՝ ձևավորվել է հայագիտական միջազգային խորհուրդ, որը ներառում է Հայաստանի և Սփյուռքի առաջատար հայագետներին: ՀՀ կառավարության մեկ այլ որոշմամբ հիմնվել է պետական աջակցությամբ գործող «Համահայկական հիմնադրամ»: Կյանքի է կոչվել նաև հայագիտական նոր՝ «Բանբեր» պարբերականը, որը կհրատարակվի մի քանի լեզուներով: Մեծամասշտաբ ևս մեկ հայագիտական միջոցառում է նախատեսվում. 2013 թ. հոկտեմբերի 2-րդ կեսին հրավիրվելու է համահայկական 2-րդ հայագիտական միջազգային համաժողովը:

ՀՀ ԳԱԱ նախագահը հանգամանորեն ներկայացրեց ակադեմիայի գիտական հիմնարկներում կատարված կիրառական աշխատանքների արդյունքները:

Հաշվետու տարում ևս, ինչպես վերջին մի քանի տարիներին, շարունակեց Ռ. Մարտիրոսյանը, միջազգային գիտատեխնիկական համագործակցությունը համարվել է ՀՀ ԳԱԱ նախագահության գործունեության կարևորագույն բնագավառներից մեկը: Միջազգային կապերը հնարավորություն են տալիս համակարգի գիտնականներին գիտական իրենց ձեռքբերումները ներկայացնել միջազգային գիտական հանրությանը, օգտվել ժամանակակից գիտական խոշոր կենտրոնների բացառիկ ինֆրակառուցվածքից և, վերջապես, մասնակցել միջազգային գիտատեխնիկական ծրագրերին, որոնք ֆինանսական հավելյալ աղբյուր են: Այդ համագործակցության շնորհիվ է, որ մեր համակարգի կառույցներում վերջին

տարիներին կատարված գիտական մշակումներն ունեն բավականաչափ բարձր մակարդակ տարածաշրջանի գիտական այլ կենտրոնների համեմատ:

Հաշվետու տարում ԳԱԱ-ի բնական և ճշգրիտ գիտական ուղղվածության ինստիտուտները կատարել են հետազոտական աշխատանքներ 81 տարբեր ծրագրերով և դրամաշնորհներով: Ցավոք, աշխատանքների այդ շարքում քիչ են աշխատանքներ հայագիտության և հումանիտար գիտական ուղղություններով: Կատարված աշխատանքների ֆինանսավորումը 2012 թ. կազմել է 600 միլիոն դրամ: Նշված ծրագրերով ձեռք են բերվել նաև որոշ գիտական սարքավորումներ:

Շարունակվել է ԳԱԱ-ի մասնակցությունը Եվրոպայի հարևանության քաղաքականության գործողության, Յոթերորդ շրջանակային (7ԾՕ), ՆԱ-SO-ի անհատական գործընկերության գործողությունների, Միջազգային գիտատեխնիկական կենտրոնի (ISTC) և այլ միջպետական ու առանձին երկրների կողմից հայտարարված միջազգային ծրագրերին:

ԳԱԱ-ի համակարգում շարունակում է գործել Եվրոպական միության հետազոտությունների և զարգացման 7-րդ շրջանակային ծրագրի կոնտակտային անձանց ցանցը, որի աշխատանքները համակարգում է ԳԱԱ փոխնախագահ Յու. Շուքուրյանը: Խմբի կողմից օժանդակություն է ցուցաբերվել ինչպես ակադեմիական համակարգի, այնպես էլ ՀՀ գերատեսչական այլ կազմակերպությունների գիտնականներին:

ԳԱԱ միջազգային համագործակցության մաս են կազմում ԳԱԱ արտասահմանյան անդամների հետ տարվող աշխատանքները, ասաց զեկուցողը: Համագործակցության նրանց առաջարկները, ԳԱԱ համակարգի և ՀՀ գիտակրթական այլ կազմակերպությունների հետ ձեռք բերված նախնական պայմանավորվածություններն ընդգրկում են մի շարք կարևոր ուղղություններ՝ համատեղ հետազոտությունների իրականացում և հետազոտական նոր ծրագրերի մշակում, մասնագետների պատրաստում և վերապատրաստում, արտասահմանյան գիտական կենտրոնների և ԳԱԱ համակարգի կազմակերպությունների հետ համագործակցության պայմանագրերի և համաձայնագրերի կնքում, համատեղ աշխատությունների պատրաստում, մասնակցություն Հայաստանում կազմակերպվող գիտակրթական և գիտակազմակերպական միջոցառումներին, համատեղ միջազգային գիտաժողովների կազմակերպում: ԳԱԱ արտասահմանյան անդամները հնարավորինս աջակցել են երիտասարդ մասնագետների պատրաստման և վերապատրաստման գործընթացին, նրանց ղեկավարությամբ պաշտպանվել են թեկնածուական ատենախոսություններ: Արտասահմանյան անդամների հրավերով ԳԱԱ ինստիտուտների երիտասարդ աշխատակիցներն այցելել են նրանց կազմակերպություններ՝ համատեղ գիտական հետազոտություններ կատարելու նպատակով: Այդ հետազոտությունների արդյունքն են միջազգային հեղինակավոր գիտական հանդեսներում տպագրված 25 հոդվածները:

Անդրադառնալով գիտական կադրերի խնդրին՝ ԳԱԱ նախագահն ընդգծեց համակարգը միջին տարիքի գիտնականներով համալրելու կարևորությունը, քանի որ այս խմբով են պայմանավորված և՛ բարձրորակ

գիտական նվաճումների ձեռքբերման, և՛ քրիտասարդ կադրերին հմտություններ ուսանելու, և՛ հատկապես միջազգային դրամաշնորհային ծրագրեր ղեկավարելու գործընթացները:

Համակարգի բարձր որակավորման գիտական կադրերի պատրաստումը իրականացվում է ըստ ասպիրանտական գործող համակարգի: Հաշվետու տարում ասպիրանտուրա են ընդունվել՝ արտադրությունից կտրված 27, արտադրությունից չկտրված 21 քրիտասարդ:

Տարեսկզբին միջազգային գիտակրթական կենտրոնի մագիստրատուրայում սովորել է 1080 մագիստրանտ, որոնցից 52-ը՝ պետպատվերով:

Խոսելով գրադարանների մասին՝ Ռ. Մարտիրոսյանը որպես կարևոր գործառույթ նշեց հայ հնատիպ գրքի կայքէջի խմբագրման աշխատանքները: Հիմնարար գրադարանում ավարտվել է վաղ շրջանի (1801–1850 թթ. գրքերի 1331 անուն, 173.153 էջ) թվայնացումն ու տեղադրումը համացանցում: Հատուկ ուշադրություն է դարձվում հայագիտական բացառիկ արժեքներ կայացնող հրատարակությունների թվային շտեմարանների ստեղծմանը և համացանցում հասանելի դարձնելուն:

ԳԱԱ նախագահն անդրադարձավ գիտահետազոտական աշխատանքների ֆինանսավորմանը: Ասաց, որ հաշվետու տարում պետական բյուջեից ընդհանուր աշխատավարձի ֆոնդը կազմել է 3693,6 միլիոն դրամ, որն ամբողջ ֆինանսավորման 73%-ն է: Համակարգի աշխատողների ամսական միջին աշխատավարձը մեկ մարդու հաշվով, առանց արտաբյուջետային միջոցների, կազմել է 76,5 հազար դրամ: Արտաբյուջետային ֆինանսների ծավալը հաշվետու տարում կազմել է տարեկան ֆինանսավորման 32%-ը: Սա լավ ցուցանիշ է անգամ զարգացած առաջատար երկրների համար: Այդ ծավալի հիմնական մաս են կազմում արտասահմանյան դրամաշնորհային ծրագրերը և պայմանագրային աշխատանքները:

Զեկուցողը խոսեց նաև սոցիալական խնդիրների մասին: 2012 թ. ևս սոցիալական հարցերը, հնարավորության սահմաններում, եղել են ԳԱԱ ուշադրության կենտրոնում: Համակարգի աշխատակիցների միջին աշխատավարձը պետական բյուջեից 76,5 հազար դրամ է: Հավելելով նաև արտաբյուջետային միջոցները՝ ունենում ենք մոտ 100 հազար դրամ աշխատավարձ: Ընդ որում, ոչ բոլոր աշխատակիցներն են օգտվում արտաբյուջետային միջոցներից: Այդ միջոցները հիմնականում գոյանում են դրամաշնորհներից և պայմանագրային աշխատանքներից, որոնց սակավաթիվ աշխատողներ են մասնակցում: Անհրաժեշտ է նշել նաև, ասաց նա, որ ամբողջ համակարգում ամենացածրը հումանիտար ուղղվածության ինստիտուտների աշխատակիցների աշխատավարձն է: Պատճառն այն է, որ այդ ինստիտուտների արտաբյուջետն է շատ սակավ, և նրանք, որպես կանոն, չունեն միջազգային գիտակրթական ծրագրեր:

Սոցիալական բնույթի բազմակողմանի գործունեություն է ծավալել ակադեմիայի «Գիտության զարգացման» հիմնադրամը: Այս խողովակով համակարգի 13 կազմակերպությունների աշխատակիցներ ստացել են 7.5 միլիոն դրամի նյութական օգնություն: Նախորդ հաշվետու ժողովում բարձրացվեց համակարգի աշխատակիցներին «Սոցիալական փաթեթ» ծրագրում ընդգրկելու հարցը: ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսյանը խոստացավ

դրական լուծում տալ հարցին: Ներկաներին տեղեկացվեց, որ կառավարությունը կատարել է նախագահի առաջադրանքը, և ակադեմիայի 3200 աշխատակից ընդգրկվել են այդ ծրագրում:

ՀՀ ԳԱԱ 2012 թ. գիտակազմակերպական գործունեության մասին զեկուցեց ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս-քարտուղար, ԳԱԱ թղթակից անդամ Հրանտ Մաթևոսյանը:

Զեկուցումներից հետո ելույթ ունեցան ՀՀ ԳԱԱ երիտասարդ գիտնականների խորհրդի նախագահ Գևորգ Վարդանյանը, ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի տնօրեն Պավել Ավետիսյանը, ԳԱԱ փիլիսոփայության և սոցիոլոգիայի ինստիտուտի տնօրեն, ԳԱԱ թղթակից անդամ Գևորգ Պողոսյանը, ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի տնօրեն, ԳԱԱ թղթակից անդամ Աշոտ Մելքոնյանը, ԳԱԱ մեխանիկայի ինստիտուտի տնօրեն Վահրամ Հակոբյանը, ԳԱԱ արտասահմանյան անդամ Ռուբեն Մելքոնյանը, ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի գլխավոր գիտաշխատող, պատմագիտության դոկտոր Էմմա Կոստանյանը: